

almanah

37-38

Na osnovu mišljenja Ministarstva kulture Republike Crne Gore
br. 03-780/2 od 3.7.2000. godine časopis je trajno oslobođen
plaćanja poreza na promet

Podgorica, 2007.

Osnivač i izdavač
UDRUŽENJE "ALMANAH" PODGORICA

Predsjednik
HUSEIN BAŠIĆ

Urednik
ŠERBO RASTODER

Redakcija:
HUSEIN BAŠIĆ, ZUVDIJA HODŽIĆ, ATVIJA KEROVIĆ,
MILIKA PAVLOVIĆ, ŠERBO RASTODER, ASIM DIZDAREVIĆ,
SENAD GAČEVIĆ, ESAD KOČAN, SULJO MUSTAFIĆ

Izvršni direktor
ATVIJA KEROVIĆ

Lektura:
ZUVDIJA HODŽIĆ
SULJO MUSTAFIĆ

Cijena broja 10 €

Korice
Kupola Husein-pašine džamije u Pljevljima
Detalj minijature na margini Kur'ana u pljevaljskoj džamiji

Likovni prilozi u ovom broju:
Ahmet Ademagić

almanah

ČASOPIS ZA PROUČAVANJE, PREZENTACIJU I ZAŠTITU
KULTURNO-ISTORIJSKE BAŠTINE BOŠNJAKA/MUSLIMANA

37-38

ISSN 0354-5342
Podgorica, 2007.

SADRŽAJ

Dogovorom i saradnjom do pomirenja	7
Baština	
Robert L. Fowler , <i>Homer i južnoslavenska epika</i>	9
Olga Zirojević , <i>Biljni i stočni fond u vreme turske vladavine</i>	15
Alija Džogović , <i>Alija Đerzelez – mit ili stvarnost</i>	19
Džemo Redžematović , <i>O Ramazanu</i>	39
Adnan Čirgić , <i>Sudbina suglasnika h u govoru podgoričkih muslimana</i>	53
Irfan Ramčilović , <i>Arhitektonski izgled starih Berana</i>	61
Ramo Kurtanović , <i>Iseljavanje Bošnjaka iz Brnjice</i>	79
Ivan Janković , <i>Sevdalinka danas</i>	95
Istorija	
Safet Bandžović , <i>Položaj i djelovanje bošnjačke emigracije iz BiH u Srbiji krajem XIX i početkom XX stoljeća</i>	103
Raif Hajdarpašić , <i>Sandžak – stjecište izbjeglica</i>	135
Nada Tomović , <i>Stav Crne Gore prema ustancima sjevernoalbanskih plemena 1871. godine</i>	141
Portreti	
Ahmet Ademagić	145
Redžep Škrijelj , <i>Derviš Ahmed Gurbi (1698/9-1771/2)</i>	151
Nadir Dacić , <i>Sejfudin ef. Šehović</i>	159
In memoriam	
Dr Mustafa Memić <i>preselio se na Ahiret</i>	165
Menduha-Mela MURIĆ , <i>Sjećanje na Hilma Hadžića</i>	169
Aktuelnosti	
Prvi izvještaj Republike Crne Gore o sprovođenju evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima	173
Tužba za naknadu štete protiv Crne Gore zbog kršenja ljudskih prava Bošnjaka u Bukovici	187
Suljo Mustafić , <i>(Ne)namjerna neobaviještenost</i>	189
Čazim Fetahović , <i>Obrazovanje manjinskih naroda u Crnoj Gori</i>	193
Aleksandar Saša Zeković , <i>Politički kriterijumi i politički aspekt proširenja EU</i>	201

Književnost

Redžep Nurović, <i>Uz kahvu</i>	217
Nadija Rebronja, <i>Pjesme</i>	219
Safet Hadrović Vrbički, <i>Pjesme</i>	225
Kemal Musić, <i>Priče</i>	229

Dokumenti

Sait Š. Šabotić, <i>Dva neobjavljena dokumenta o eksproprijaciji zemljišta Hadži-Ismailove džamije u Nikšiću</i>	233
Adnan Pepić, <i>Jedan dokument iz osmanske arhive</i>	241

Prikazi

Dušica Minjović, <i>Ep u svojoj postojbini</i> (Zlatan Čolaković, <i>Epika Avda Međedovića – The epic of Avdo Međedović</i>, knjiga 1: Zenidba Smailagić Meha, volume 1: The wedding of Smailagić Meho, knjiga 2: Izabrane pjesme Avda Međedovića, volume 2: The selected poems of Avdo Međedović. Almanah, Podgorica, 2007)	243
Srdan Katić, Olga Zirojević, <i>Srbija pod turskom vlašću 1459-1804</i>. (drugo, pregledano i ilustrovano izdanje, Beograd 2007)	247
Alija Džogović, <i>Falco peregrinus</i> (Petsko-filozofska falconika Ferida Muhića)	249
Faruk Dizdarević, <i>Gajret u Prijepolju</i> (Nadir Dacić, <i>Društvo Gajret u Prijepolju i njegova kulturno-prosvjetna djelatnost</i>, Ikra, Prijepolje 2007)	265
Nebojša Vučinić, Aleksandar Saša Zeković, <i>Ljudska i manjinska prava u praksi</i>, Centar za građansko obarzovanje i Centar za razvoj nevladinih organizacija, Podgorica, 2006	269
Fatima Pelesić-Muiminović, <i>Poslanstvo riječi</i> (Zaim Azemović, <i>Moć riječi na terazijama vremena</i>)	271
Safet Bandžović, Nihad Halilbegović, <i>Bošnjaci u jasenovačkom logoru</i>, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, Sarajevo 2006 ...	275
Blaga Zurić, <i>Zavičajne priče</i> (Kijametović Redžep, <i>Život u čvorovima</i>, Almanah, Podgorica 2006)	281
Sait Š. Šabotić, <i>Akademski tragovi Rožajskog zbornika - Zaloga za kulturu budućnosti</i> (Rožajski zbornik 13/2007)	285
Faruk Dizdarević, <i>Potruga za suštinom ili poruka koja bi trebalo da bude upamćena</i>	293
Isak Kalpačina, <i>Emocionalna izvorišta i refleksivne putanje</i> (Senadin Pupović: “Izazov daljine“, Unireks 2007)	297
Vladislav Pavićević, <i>Obzorje sna</i> (Mirza Rastoder, <i>Nešto malo ozbiljnije</i>, Bar 2007)	299
Donatori	301

Robert L. FOWLER

HOMER I JUŽNOSLAVENSKA EPIKA

Ovo je neznatno revidiran esej Uvod u dvotomno kritičko izdanje epike Avda Međedovića (Zlatan Čolaković: *Epika Avda Međedovića, Kritičko izdanje; The Epics of Avdo Međedović, A Critical Edition, Introduction by Robert L. Fowler, Podgorica, Almanah, 2007, str. 19-24 na hrvatskom, str. 539-544 na engleskom jeziku*).

Za proučavanje Homera¹ ovi dosad neobjavljeni bošnjački epovi, kao i autoritativni tekst *Ženidbe Smailagić Meha*, imaju veliki značaj. Nakon epohalno važnih proučavanja južnoslavenske epike Milmana Parryja u ranim desetljećima prošlog stoljeća, ove su poeme predstavljale središnjije mjesto u razumijevanju Homera. Parryjeve zaključke moglo se izazvati ili poboljšati u ovoj ili onoj pojedinačnosti, ali da su oni zauvijek promijenili samu fundamentalnu prirodu debate izvan svake je sumnje. No, cjelokupni arhiv pjesništva i drugih materijala koje su sabrali Parry i njegovi učenici nikada nije postao pristupačan javnosti, što je zapanjujuće, a još manje se to odnosi na bogatu gomilu drugih pjesama koje još uvijek očekuju svoje sakupljanje. Ove knjige su doprinos tom nedovršenom radu.

Zlatan Čolaković po prvi put je zaokupio pažnju homerologa svojim objavljivanjem eseja „Južnoslavenske muslimanske epske pjesme, Problemi sabiranja, editiranja i tiskanja“, u *California Slavic Studies* 14 (1992) 232-69.² U tom radu on je razotkrio nedostatke postojećih izdanja, te naglasio poteškoće i izazove s kojim se suočava urednik tekstova bošnjačke epike. Postalo je jasno koliko rada tek predstoji, ne samo u odnosu na temeljno izdavanje tekstova nego i na njihovu analizu. Najveći

---

¹ Ja pišem kao homerolog; doista je istina da su ove epske pjesme neobično značajne i za slavistička proučavanja. Ali na tome području nisam stručan da iznosim stavove.

² *South Slavic Muslim Epic Songs: Problems of Collecting, Editing, Transcribing and Publishing*; ed. Henrik Birnbaum, Thomas Eekman and Nicholas Riasanovsky (CSS 14, Los Angeles-Berkeley-Oxford, 1992).

broj homerologa (ne izuzimajući ni pisca ovoga teksta) nekritično su prihvatili ono što im je bilo rečeno u standardnim izdanjima o južnoslavenskoj epici, i što bi ona mogla značiti za Homera. Posebno, sama ideja o kompoziciji-u-izvedbi, kojom se koriste svi homerolozi u svom radu, proizašla je iz tih izvora. To je pojam s kojim se svi slažu: nitko nije ni pomislio, koliko je meni poznato, da bi pjevači unutar bošnjačke tradicije mogli koristiti temeljno različite tehnike. Oralisti su proučavali mnoge druge dijelove globusa, i tvrdili da druge tradicije pružaju raznovrsne modele; razgraničenje oralno-literarno doista je vrlo varijabilno, i što 'oralno' može značiti sasvim je kulturalno specifično. Međuodnos oralnosti i literarnosti, fiksiranog i nefiksiranog (a to nisu sinonimni parovi termina) treba da se sagleda u svakom kontekstu i u svakoj tradiciji napose. Toliko je sada jasno; ali u pozadini ovih proučavanja uvijek se podrazumijevalo da je južnoslavenska epika pružila stabilni model jedne vrste oralne tradicije.

Čolakovićev je rad pokazao da uopće nije tako. Posebno, Avdo Međedović, jedan od velikih pjevača, kog se uvijek predstavljalo kao najistaknutiji primjer bošnjačke tradicije, pokazao se *sui generis*. Premda duboko upoznat s tradicijom, te pjevač koji nadalje tvori putem kompozicije-u-izvedbi, on posjeduje jedinstveni odnos sa svojim naslijeđem, kojim se odvaja od drugih pjevača. Tvrdnjom da je ovo njegovo stajalište 'post-tradicionalnost', Čolaković u eseju koji se ovdje objavljuje³ prikazuje obilježja Međedovićeve kompozicijske tehnike, zajedno s materijalom iz Parryjeva arhiva koji svjedoči da su drugi pjevači prepoznali tu razliku (i nisu se s njom složili). Tu se jasno radi o nečem značajnijem nego što je ljubomora između pjevača ili njihovo retoričko pravljenje važnim; radi se o duboko zasnovanom neslaganju u odnosu na oralnu poetiku. Čolaković u svom predstavljanju Međedovićeve post-tradicionalne umjetnosti opetovano identificira oznake koje također karakteriziraju Homera, a koje u oba slučaja prebivaju u samom srcu njihova umijeća: inkorporiranje elemenata jedne poeme u drugu poemu, novatorsko korištenje tradicionalnih stilističkih sredstava, vrlo slobodno i razvijeno proširivanje tradicionalnih pjesama kako bi one zadobile monumentalne proporcije, istraživanje i kritički stav spram vrijednosti koje se predstavljaju u tradicionalnim pjesmama, inovacije u formulama i temama, razvijena karakterizacija heroja, prevladavanje upravnog govora itd. Ako te razlike u Međedovićevom slučaju proizlaze iz novog stava spram tradicije, mora se pretpostaviti da je takav slučaj i sa Homerom.

---

³ Ovaj Fowlerov iskaz odnosi se na Čolakovićev tekst *The Singer above Tales*, objavljen na str. 567-597 u 2. knjizi citiranog kritičkog izdanja epike Avda Međedovića, te u *Seminari Romani* br. 9 u Rimu (op. prev.).

Homerolozi, koji su upravo to tvrdili, ali na drugim pretpostavkama, mogu u ovome pronaći potvrdu za svoje poglede. Ali još i više od toga, oni mogu pronaći mnogo nove usporedbene evidencije za promišljanje o tome kako nastaje takva tranzicija u sredini u kojoj se miješaju oralno/literarno, te što bi mogle biti implikacije za takve pojmove kao što su tradicionalna referencijalnost, oralna intertekstualnost, pjevačka transmisija, fiksiranje teksta, lingvistička inovacija i drugo. Vrlo je bogato tlo za obrađivanje ovdje, a plodovi su potencijalno obilati.

Meni su posebno zanimljiva bila Čolakovićeva zapažanja o stupnju i vrsti varijantnosti između pjesama u tradicionalnoj i post-tradicionalnoj sredini. I jedna i druga prikazuju rigidnost i fleksibilnost, ali na različite načine. Tradicionalne pjesme mogu se široko razlikovati u rasporedu i uporabi tradicionalnih elemenata, tvoreći mnogo različitosti na razini zapleta, ali svi su elementi ipak izvučeni iz zajedničkog izvorišta, i svakome se mogu naći bliske paralele u drugim pjesmama. Svaki pjevač neizbježno uvodi suptilne modifikacije tih elemenata, i tradicija kao cjelina se polako mijenja – ali samo polako. Nakon što je naučio svoje umijeće, individualni tradicionalni pjevač neće mijenjati svoj stil više nego površno tokom svoga života. Njegove ponovljene izvedbe individualnih pjesama također variraju, ali unutar predvidljivih i razumljivih ograničenja. Njegove će pjesme drugi pjevači moći naučiti tokom jednog slušanja, jer sadrže svima dobro poznatu materiju. Post-tradicionalni pjevač, nasuprot, proizvodi takvu jedinstvenu kompoziciju da je drugi pjevači mogu naučiti samo memoriziranjem zapisa. U takvim slučajevima (učenja pjesama iz odštampanih izvora) zaplete pjesama se ropski reproducira. Stil post-tradicionalnog pjevača mijenja se tokom vremena, jer on slobodno preuzima neologizme i brojne elemente koje izvlači iz izvora kojima porijeklo nije u njegovoj regiji, ili slijedeći svoju vlastitu invenciju. Varijacije unutar jedne te iste pjesme od izvedbe do izvedbe, koje unosi post-tradicionalni pjesnik, daleko nadilaze uobičajene granice. Iz ove observacije može se izvući slijedeće: ako bi cjelokupna zajednica pjesnika preuzela post-tradicionalnost, došlo bi do brzog razvoja u svim aspektima umjetnosti, sve do onog trenutka kada bi post-tradicionalnost postala ne-tradicionalnost; u samom središtu tog burnog razvoja, međutim, ako bi postojala mogućnost bilježenja velebnih izvedbi, moglo bi se pronaći takva remek-djela kako kruže i izvode se na ne-tradicionalni način, to jest memorizirani. Postojanje nekoliko post-tradicionalnih poema izazvalo bi tvorbu drugih, koje bi isto tako, ukoliko dovoljno dobre, mogle i same biti zabilježene; ili bi sami njihovi tvorci mogli u sebi razviti intenciju da ih zapišu. Također bi se pronašlo da su tradicionalni pjevači nastavili da se bave svojim poslom (a neki bi nesumnjivo izvodili obje vrste pjesama); ali oni bi bili mnogo manje vidljivi budućim

naraštajima, jer njihova djela ne bi bila zabilježena, i bila bi nadmašena dominantnim klasičnim djelima već u njihovom vremenu. Napokon, Čolaković zapaža da je ova tranzicija nastala u bošnjačkoj tradiciji u doba brzih društvenih promjena.

Očite su paralele sa starom Grčkom. Brzi razvoj tradicije u cijelosti, u doba velikih društvenih transformacija, statistički je istražio Richard Janko.⁴ Post-tradicionalna poema, ako je imamo, po svojoj definiciji mora biti posljednja verzija; ranije i kasnije verzije toliko bi se razlikovale da bi posljedično bile različite poeme. Ako je Homer post-tradicionalan, poema koju posjedujemo bila je zabilježena u doba svoje izvedbe: što je došlo prije bila je druga poema; što je došlo kasnije, ako je komponirano na isti način, bilo je također različito, i to je izgubljeno. Ako je bila ponovno izvedena na temelju fiksiranog teksta, neznatne varijante bi se uvukle u nju, kao i interpolacije; tradicionalno umijeće i dalje bi imalo svoj upliv na ovaj ili onaj njen dio, možda sve do onog trenutka kada bi neko autoritativno tijelo – gilda pjesnika, recimo, ili grad koji sponsorira natjecanje – moglo intervenirati uspostavljanjem standardnog teksta. Druge post-tradicionalne pjesme izviru, te zauzimaju mjesto svojih tradicionalnih prethodnika. Tradicija kao cjelina postaje kako tekstualna i tekstualizirana, tako i enciklopedična.

U mome eseju «Homersko pitanje», izlažem argumente za mišljenje da su autor ili autori *Ilijade* i *Odiseje* ove poeme zasnovali kao novu vrst tekstova, te za mišljenje da se njihovo suvremeno bilježenje nije moglo slučajno desiti. Teškoća se sastojala u saznavanju što je tome bio uzrok, a što posljedica: je li zamisao poeme kao kvalitativno nove, različite i jedinstvene vodila k želji da se zabilježi *ta* pojedinačna verzija putem zapisivanja, ili je nova zamisao izrasla iz promišljanja mogućnosti koje zapisivanje pruža? Ja sam postavio hipotezu o dvije tranzicijske faze između čisto oralnog/tradicionalnog i čisto zapisanog/ne-tradicionalnog, naime 'oralno, sa svjesno fiksiranim dijelovima' i 'uglavnom fiksirano, i stoga zapisano'. Zamislio sam vrst spoznajnog odmaka u duhu pjesnika, iz koga unutar okvira oralne (nefiksirane) kompozicije svoje mjesto

---

⁴ Janko (1982, vidi Bibliografiju u eseju *Homersko pitanje*). Poznato nam je da se tradicija promijenila i prije dolaska pismenosti, i da su te inovacije bile posljedica miješanja regionalnih dijalekata; jedno od mnogih pitanja koje izaziva Čolakovićeve studija jest mogu li se regionalne interakcije i brzina promjene u postmikenskom razdoblju smjestiti unutar granica tradicionalnih tehnika, i kada precizno nadolazi post-tradicionalnost. Analogije su uvijek nesavršene i, kao što je rečeno na samom početku, svaka usmena tradicija ima svoja osobita obilježja; grčka tradicionalnost ne mora biti identična bošnjačkoj. Ali jest zapanjujuće da je bošnjački okret prema post-tradicionalnosti povezan s jedinstvenim pjesnikom genijalne nadarenosti.

zauzima pojam tekstualnosti, tako da pjesnik želi razlikovati svoju individualnu kreaciju od onih koje su tradicionalne, a to može postići samo tako da stvori svoj osebujni, djelomično netradicionalni stil, koji očito mora da ostane samo-identičan i prepoznatljiv kao netradicionalan od izvedbe do izvedbe: ovo ne zahtijeva fiksiranost, ali fiksiranost bi sigurno prirodno pridošla i u velikoj bi mjeri potpomogla poduhvat. Ja sam zamislio brižljivu premeditaciju kompozicije (a mi znamo da se ona pojavljuje u oralnoj sredini) koja postaje sve preciznija i sve proširenija, čime ograničava područje za kompoziciju-u-izvedbi. Što se više takav običaj utvrđuje, veća je fiksiranost na razini dikcije; a ako postoji tehnologija da ih se zabilježi, poeme bi prirodno bile zabilježene (i kružile u obliku tekstova). Ja i dalje ostajem pri stajalištu da evidencija nije dostatna da iskažemo u kojem je momentu ovog procesa došlo do intervencije pisanja u staroj Grčkoj; pojam tekstualnosti mogao je izrasti bez nje. Čolaković se, međutim, slijedeći svoj argument dosljedno, usuđuje dati sugestiju da je prisutnost drugih zapisanih poema (zapisanih po diktatu, vjerojatno) već prije Homera, mogla izazvati njegovu post-tradicionalnost.

Postoje razlike između načina na koji sam ja opisao tradiciju u staroj Grčkoj, i načina na koji Čolaković utvrđuje tranziciju u Bosni, ali oba se mogu u obrisu složiti, jedan ponad drugoga. Prema Čolakovićevoj terminologiji, prva od mojih tranzicijskih faza bila bi post-tradicionalnost, ako se sagleda na stanovit način. U post-tradicionalnoj poemi s mnogo jedinstvenih, netradicionalnih obilježja, ili tradicionalnih obilježja korištenih na netradicionalne načine, svako će takvo obilježje biti u mnogim slučajevima, ako ne i u svim, iznimna pojava; neće biti moguće, *ex hypothesi*, pružiti za nju preciznu paralelu, premda bi moglo biti moguće uvidjeti otkud je do nje došlo (na primjer, kombinacijom tradicionalnih mjesta). No, čak ako se ta poema nikada više ne izvede na isti način, te je kao cjelina nefiksirana, ti odjeljci koji nemaju paralele mogu se sagledavati kao *posljedično* fiksirani, jer oni nisu podložni istim onim silama kojima podliježe tradicionalna vrst kompozicije-u-izvedbi; iskazi nisu dio proširenih i ekonomičnih sistema formula. U tom pogledu, oni su u bitnom smislu jednaki iskazima koje stvara literarni pjesnik, s perom u ruci, čak i ako poeme jesu duboko uvjetovane tradicionalnom umjetnošću i komponirane u izvedbi. One bi isto tako mogle biti fiksirane, te uskoro jesu postale fiksirane; to je moja druga tranzicijska faza.

Čolaković identificira jedinstvenog pjesnika kao post-tradicionalnog pjesnika, i detaljno opisuje dinamični međuodnos između njegovog individualnog talenta i njegove tradicije. On posjeduje veliku prednost, jer posjeduje empirijske dokaze. Moj model, nasuprot, procjenjuje transformaciju u tradiciji i zamišlja unutar individualnog pjesnika impliciranu

promjenu u odnosu i spoznajnoj sposobnosti (što je uvijek slab temelj). Kad pogledam unazad, mislim da postoji sklisko mjesto u mom opisu onoga što se zbiva između dvije sfere djelovanja, tradicionalne i individualne, što je možda proizašlo iz moje nesvjesne želje da zadržim božanstvenog Homera na njegovom pijedestalu (za što se ja ne ispričavam). Moj zamišljaj kompozicije tradicionalnog pjesnika, koja postepeno postaje monumentalna, fiksirani tekst unutar njegovog duha, ne nalazi svoju paralelu u Čolakovićevom materijalu, i jest sumnjivo romantičan u svom opisivanju kontemplativnog, nenadmašenog genija, koji je posvema ovisan o svojim vlastitim sredstvima. Ali to ipak, unatoč svemu, nije nemoguće, ili nužno romantika, kao što pokazuje Miltonov primjer.

Ovo su samo neke od misli koje je proizvelo čitanje novog materijala i Čolakovićeve analize. Implikacije za slavističke i homerološke studije očito su široke, i one tek otpočinju svoju realizaciju. Postoji velika potreba za objavljivanjem i drugih poema u kritičkim izdanjima s komentarima, što će pružiti utemeljenje za sintetičko i obuhvatno proučavanje bošnjacke tradicije. Cjelovita usporedba ove tradicije sa drugima, ne samo s Homerovom, tada će uistinu otpočeti.

(prev. s engleskog Zlatan Čolaković)

Robert L. Fowler, Dekan umjetnosti i *Henry Overton Wills* profesor grčkog jezika i književnosti na sveučilištu Bristol, specijalist je u homerologiji, starogrčkom lirskom pjesništvu i mitografiji. Napisao je knjige *The Nature of Early Greek Lyric: Three Preliminary Studies* (University of Toronto Press, 1987) i *Early Greek Mythography*, vol. 1 (Oxford University Press, 2000; druga knjiga s Komentarima je u tisku). Nedavno, Fowler je, u suradnji s nekim od najboljih suvremenih homerologa, uredio utjecajnu knjigu *The Cambridge Companion to Homer* (Cambridge University Press, 2004), u kojoj Fowlerov prilog «Homersko pitanje» pruža njegov vlastiti model izvorišta, razvoja i očuvanja Homerovih poema. 2007. godine primio je počasnu titulu „Homo Hellenicus“ u Delfima.

Postanite i Vi dio porodice "Almanaha". Pomažući nama gradite budućnost svojoj djeci i svojim potomcima, a spomenik svojim precima. Neka vaše ime ostane zapisano među poklonicima kulture, nauke i umjetnosti.

ž. račun br.: 550-3717-87

Udruženje Almanah" - Podgorica

"Almanah" možete naručiti po cijeni od 10 € po primjerku uplatom na žiro račun: 550-3717-87, u korist Udruženja "Almanah" - Podgorica, ili pozivom na telefone: 081/242-593; 081/225-458; 069/310-585

almanah

ČASOPIS ZA PROUČAVANJE, PREZENTACIJU I ZAŠTITU
KULTURNO-ISTORIJSKE BAŠTINE BOŠNJAKA/MUSLIMANA

Izlazi dva puta godišnje

Štampa: 3M Makarije - Podgorica

Kompjuterska obrada: Sonja Šušanj

Tiraž: 1.000 primjeraka

Adresa: "Almanah", S. M. Ljubiše 11, Podgorica

E-mail: almanah@cg.yu

E-mail glavnog urednika: serbor@cg.yu

Internet adresa: <http://www.almanah.cg.yu>